

TARTALOM

ELŐSZÓ	7
1. Hagyománybontó tradícióépítés	9
1.1 <i>Mt</i> – a kezdet mint folytatás és program	9
1.2 <i>Mk</i> – a kezdet mint norma és távlat	15
1.3 <i>Jn</i> – a kezdet mint összegzés és enigma	24
1.4 <i>Lk</i> – a kezdet mint stílusgyakorlat és <i>ars poetica</i>	38
1.4.1 A szerző színre lép – konvenciók és ambíciók	38
1.4.2 Az események dimenziói	46
1.4.2.1 A cselekményépítés technikái	46
1.4.2.2 A gyermekésgtörténet zsoltárai	52
1.4.3 Két világ határán	58
1.4.4 <i>Lk–ApCsel</i> : üdvösség és történelem	66
1.4.5 Az újszövetségi kánon bipolaritása és az <i>opus lucanum</i>	71
2. Határesetek	79
2.1 A Törvény	79
2.1.1 Kihívás és kompromisszum	79
2.1.2 Törvény és misszió	81
2.1.3 A Törvény tágassága (<i>Lk</i> 10,25–37)	105
2.2 Gondviselés és emberi kezdeményezés	115
2.2.1 Egy termékeny feszültség cselekménybe öltöztetése	115
2.2.2 A ráतालálás nyugtalanító öröme	130
2.2.2.1 A <i>Lk</i> 15 példázatai	130
2.2.2.2 A megvádolt sáfár (<i>Lk</i> 16,1–8)	139
2.2.2.3 A gazdag és a szegény Lázár (<i>Lk</i> 16,19–31)	145
2.2.3 A múlt ihlető ereje	149
2.2.3.1 <i>Lk</i> 24 – teljességről valló lakúnak	149
2.2.3.2 <i>ApCsel</i> 13 – a múlt feltárulása és a misszió	164
3. Nemzedékváltás	171
3.1 Pál, egy nemzedékváltás példája és főszereplője	171
3.1.1 A levelek és az <i>ApCsel</i>	171
3.1.2 Életfordító pillanat és élethosszig tartó értelmezés	175

3.1.3 ApCsel 27 – tényszerűség és irodalmiság	192
3.2 Történetírás és retorika	202
3.2.1 Narratív zökkenők és kapcsolódási pontok	202
3.2.2 Történetírás és ironia	206
3.2.3 <i>Factum</i> és <i>fictum</i>	215
3.3 A Pál utáni korszak feladatai	218
3.3.1 Az Apostol elköszön (ApCsel 20,17–35)	218
3.3.2 Az <i>ApCsel</i> befejezésének enigmái	221
Függelék: A <i>Lk</i> és az <i>ApCsel</i> fordítása	239
Lukács evangéliuma	239
Az apostolok cselekedetei	295
Irodalom	353

ELŐSZÓ

A sorozat jelen kötete két újszövetségi könyv, a *Lukács-evangélium* és az *Apostolok cselekedetei* olvasásához jelöl ki néhány tájékoztatósi pontot, és adja az olvasó kezébe Lukács evangélista művének egy új fordítását. A huszadik századi szentírás-magyarázat mutatott rá arra, hogy e két könyv nem pusztán azért figyelemre méltó, mert azonos a szerzőjük, hanem azért is páratlan jelentőségű, mert bennük Lukács olyan egységes művet hozott létre, amely Jézus történetét összekapcsolja a keresztény mozgalom első évtizedeinek elbeszélésével.

Az első keresztény generáció Péter, Pál és az Úr testvére, Jakab haláláig tartott, tehát a harmincas évektől a hatvanas évekig. A második az apostolok közvetlen tanítványai tevékenységének az idejét jelenti, durván az első század utolsó harmadát. A harmadik pedig azoknak a nemzedékét, akik még ismerték az apostolok tanítványait. Ez utóbbi tehát átnyúlik a második századba is. Jóllehet Lukács az első század utolsó évtizedeiben írja evangéliumát és az *Apostolok cselekedeteit*, úgy tűnik, hogy a harmadik keresztény generáció tagjaként értelmezi saját helyzetét, és nemcsak Jézus közvetlen tanítványainak a sorsa történelem számára, hanem Pál életét is a múlt részének tekinti. Sőt, számára éppen Pál apostol a közvetítő a „Tizenkettő” és a saját generációja között. Lukács számára Pál nemcsak a pogány népek apostola, hanem az egyetemes keresztény misszió meghaladhatatlan példája. Talán ezért is tér vissza háromszor a Pál életét meghatározó fordulathoz, és részletezi újra meg újra Saul megtérését. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy Lukács művében nemcsak elbeszéli a kereszténység születésének történetét, hanem azáltal, hogy egyazon eseménynek több, különböző lehetséges olvasatát is elének tárja, segítségünkre akar lenni abban is, hogy megtanuljuk, hogyan értelmezhetjük egyre behatóbban ennek a máig befejezetlen történetnek a meghatározó epizódjait.

Többen rámutattak arra, hogy művének mindkét kötetében Lukács az Ószövetség görög fordításának, a *Septuagintának* a nyelvezetét idézi. Szándéka ezzel kettős. Egyrészt *hommage* a szentnek, normatívnak tekintett szövegek előtt, másrészt gesztusában nem kis ambíció rejlik. Hiszen amit művel, nem pusztán stílusgyakorlat. Ugyanis a stílus megválasztásán keresztül már hitvallást tesz: műve főszereplőjének, a